

Pravda méontologická

Patočka několik let po válce (ve „Věčnosti a dějinách“, někdy kolem 1950) při srovnání Heideggera a Kierkegaarda užil formulace, z které by bylo možno vyjít. Napsal (str. 194), že Kierkegaard vedle objektivní pravdy postavil pravdu existence, a Heidegger místo této ontické otázky dosazuje problém ontologický, totiž pravdu existence pojme jako pravdu ontologickou, jako transcensus mimo oblast všeho jsoucího (a pak ještě poukáže Patočka na Husserlovu fenomenologickou redukci). A pak zcela heideggerovsky pokračuje (str. 195): „To, oč člověku ‘běží’, není jeho soukromé jsoucno, jeho privátní ‘existence’, nýbrž oč jde s člověkem a v člověku, je *bytí*.“ Tady se právě ukázaly některé problémy a přímo rozpory, které mne už tehdy provokovaly k hledání jiného řešení. Zmíněný Patočkův text jsem ovšem neznal, ale Patočka něco podobného říkal už na svém domácím semináři a také možná na fakultě, dokud ji nemusel opustit; ty myšlenky mi byly známé, i když bych je býval nebyl schopen reprodukovat (k tomu jsem vždycky potřeboval pozorně číst text, promýšlet jej a přitom podškrtnout – to jsem udělal s Heideggerovým textem „Vom Wesen der Wahrheit“, který jsem – zapůjčený od Patočky – celý přepsal na stroji a s Eidernovou pomocí rozmnožil pro všechny účastníky Patočkova soukromého semináře na ormigu).

Má otázka je (a už tehdy byla): co je to ono „bytí“, o které člověku tolik „běží“? a proč mu o ně běží? Nemohu prostě uvěřit, že se člověk životně, právě: existenciálně (a pak ovšem i existenciálně) začal zajímat o něco tak významného, na čem by mu mělo záležet víc než na vlastní soukromé existenci, teprve po vynálezu pojmů a pojmovosti, tedy LOGU, a že do té doby o tom neměl ani ponětí. Ve světě mýtu nemá „bytí“ co dělat, tam nejen nemůže být tematizováno, ale ani tušeno. Heideggerova konstrukce tzv. zapomenutí na bytí (Seinsvergessenheit) postihuje něco základně důležitého, ale jen pro charakterizování „metafyzického“ způsobu myšlení, které podle něho samo bytí chápe jako jsoucno (nechávám tu stranou obrovskou nejasnost, proč se vůbec mluví o bytí, Sein, když to, co je společné všemu jsoucímu, je vlastně jsoucnost – a ne bytí; když už necháme četné další problémy zcela stranou). Vztah mezi „bytím“ (v Heideggerově chápání) a LOGEM musí být znovu a velmi kriticky prověřen a přezkoumán. Je nepochybně, že teprve s pojmovou výbavou je možno se touto problematikou zabývat, ale to nelze chápat tak, že „bytí“ je pouhou „slovní“ či jazykovou záležitostí. Právě proto se zdá všechno mluvit pro volbu jiného termínu, a to právě Patočka provedl. Na uvedeném místě nemluví pouze o „bytí“, nýbrž o „pravdě, a ukazuje, jak Heidegger reinterpretoval Kierkegaardovu „pravdu existence“ jako „pravdu ontologickou“. Ten termín je sice u Heideggera už od dob *Sein und Zeit* běžný, ale je matoucí, neboť oproti „ontice“, poukazující přímo ke jsoucímu, „ontologika“ poukazuje k LOGU o jsoucím, tedy k slovu o něm. A nikde není dost jasně vysloveno (alespoň pokud vím), že LOGOS tu nesmíme chápat jako jazyk resp. slovo či řeč v běžném smyslu, nýbrž jako to, co každý výrok, každou promluvu, každý jazykový projev či řečový výkon umožňuje je mu nezbytným předpokladem. Nejlepším způsobem překladu řeckého slova LOGOS tu je „smysl“, ale pouze za předpokladu, že nahlédneme, jak každé slovní vyjádření, každá promluva jsou možné pouze ve „světě smyslu“ (který ovšem nemá charakter nějaké entity, něčeho jsoucího). A tak mám za to, že bude nadále lépe mluvit o Pravdě místo o „bytí“, ale že pak půjde o pravdu méontickou a nikoliv ontickou (eventuelně o její pojetí méontologické a nikoliv ontologické).

(Písek, 000624-1.)